

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО"

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ"

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

Електронна копія

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ”

(галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030202 “Міжнародне право”)

*Затверджено вченою радою університету
(протокол №10 від 15.06.12. р.)*

Харків
2013

Програма навчальної дисципліни “Основи національної безпеки України” (галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030202 “Міжнародне право”) / уклад. М. П. Требін. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 10 с.

У к л а д а ч М. П. Требін

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 10 від 14.12.2012 р.)*

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Основи національної безпеки України” зорієнтована на вивчення методології і методів дослідження національної безпеки, внутрішньополітичних та зовнішньополітичних аспектів національної безпеки, їх взаємозв’язку в умовах глобалізації, сфери національної безпеки України в усій її складності та багатоманітті.

Студенти повинні:

знати

- концептуальні основи національної безпеки України;
- вихідні категорії;
- складові елементи системи національної безпеки України;
- критерії формування найважливіших сфер життєдіяльності;
- основні суб’єкти та об’єкти забезпечення національної безпеки України;
- основні підходи до забезпечення національної безпеки України;
- нормативно-правову базу, що регулює суспільні безпекові відносини;

уміти

- визначати вплив факторів зовнішньополітичного середовища на забезпечення національної безпеки України;
- аналізувати основні тенденції розвитку геополітичного простору та оцінювати їх можливий вплив на національну безпеку України;
- використовувати понятійно-категоріальний апарат при аналізі міжнародної, воєнної, політичної, економічної, науково-технологічної, екологічної та інших функціональних сфер національної безпеки, при виборі та реалізації концептуальних підходів щодо управління національною безпекою;
- готувати рекомендації, пропозиції до проектів керівних документів у сфері забезпечення національної безпеки, спрямованих на адекватну відповідь загрозам національній безпеці України з урахуванням норм міжнародного права;
- здійснювати оцінювання характеру та рівня загроз національним інтересам України в різних сферах буття суспільства.

З М І С Т

1. Феномен національної безпеки

Предмет національної безпеки. Суб'єкт національної безпеки. Політологія як теоретична та методологічна основа національної безпеки. Внутрішньополітичний та зовнішньополітичний аспект національної безпеки, їх взаємозв'язок. Основні проблеми національної безпеки. Стратегічні цілі, пріоритети та завдання політики національної безпеки.

2. Правова основа національної безпеки

Конституційні засади національної безпеки України. Закон України “Про основи національної безпеки України”, Стратегія національної безпеки України і Воєнна доктрина як основа розробки конкретних програм за складовими державної політики національної безпеки. Правові принципи забезпечення національної безпеки держави. Правові пріоритети національних інтересів України. Розвиток нормативно-правових засад забезпечення безпеки особи, суспільства і держави.

3. Міжнародна безпека України

Поняття міжнародної безпеки. Міжнародна безпека в системі національної безпеки України. Предмет і структура міжнародної безпеки. Суб'єкти і об'єкти міжнародної безпеки. Загрози національним інтересам і національній безпеці України в зовнішньополітичній сфері. Система забезпечення міжнародної безпеки. Критерії міжнародної безпеки. Індикатори та порогові рівні міжнародної безпеки. Участь України в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки. Участь України в міжнародній миротворчій діяльності під егідою ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій у сфері безпеки. Участь України у заходах щодо боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом,

протидія поширенню ядерної та іншої зброї масового ураження і засобів її доставки.

4. Воєнна безпека України

Поняття “воєнна безпека“ та його сутність. Воєнна безпека в системі національної безпеки. Правові засади забезпечення воєнної безпеки України. Основні загрози воєнній безпеці України. Система воєнної безпеки України, умови її формування. Складові системи воєнної безпеки і їх призначення. Перспективи розвитку і шляхи вдосконалення системи воєнної безпеки України. Система демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави. Транскордонне співробітництво із суміжними державами. Відносини з НАТО, США, Росією у сфері забезпечення воєнної безпеки України.

5. Політична безпека України

Поняття політичної безпеки. Політична безпека в системі національної безпеки України. Предмет і структура політичної безпеки. Суб'єкти й об'єкти політичної безпеки. Система забезпечення політичної безпеки. Критерії політичної безпеки. Індикатори та порогові рівні політичної безпеки. Політична мета національної безпеки, політичні інтереси та цінності. Політичний інтерес як джерело та рушійна сила національної безпеки. Основні форми політичних зв'язків у системі забезпечення національної безпеки: політичні відносини, політичні об'єднання, політичні організації та їх структура. Загрози політичній безпеці. Сфери й аспекти політичної безпеки.

6. Економічна безпека України

Поняття економічної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні. Економічна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти економічної без-

пеки держави за структурними рівнями економічної безпеки. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання, населення. Національні економічні інтереси України та їх класифікація. Трансформація національних економічних інтересів України за роки незалежності. Поняття загрози економічній безпеці держави. Класифікація загроз. Основні напрями діяльності держави у сфері економічної безпеки. Питання економічної безпеки держави в Законі України "Про основи національної безпеки України". Питання економічної безпеки держави в "Стратегії національної безпеки України".

Енергетична безпека України в Енергетичній стратегії України на період до 2030 року. Основні загрози у сфері енергетичної безпеки України, шляхи їх подолання. Поняття продовольчої безпеки держави. Основні загрози продовольчій безпеці України, шляхи подолання. Економічна безпека України і глобалізація.

7. Науково-технологічна безпека України

Вступ сучасної цивілізації у постіндустріальну епоху. Місце і роль науки і технологій в житті сучасного суспільства. Поняття науково-технологічної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні. Науково-технологічна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти науково-технологічної безпеки держави. Освіта і наука України: її сучасний стан і тенденції розвитку. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. Система забезпечення науково-технологічної безпеки. Критерії науково-технологічної безпеки. Індикатори та порогові рівні науково-технологічної безпеки.

8. Екологічна безпека України

Глобальні проблеми людства і місце в них екологічних проблем. Аварія на Чорнобильській АЕС як приклад значущості екологічних проблем у житті суспільства. Поняття екологічної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні. Екологічна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти екологічної безпеки держави. Система за-

безпечення екологічної безпеки. Критерії екологічної безпеки. Індикатори та порогові рівні екологічної безпеки.

9. Соціальна безпека України

Поняття соціальної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти соціальної безпеки держави за структурними рівнями соціальної безпеки. Соціальна структура і політика в контексті забезпечення національної безпеки держави. Суть соціальної структури суспільства як основи політичного життя та національної безпеки держави. Великі соціальні групи як суб'єкт національної безпеки держави. Сутність та особливості соціально-етнічних об'єднань та їх роль у політичному житті та національній безпеці держави. Нація та держава як суб'єкти національної безпеки держави. Національні відносини в багатонаціональних державах як індикатор стану національної безпеки держави. Етнополітика як складова внутрішньої політики та системи національної безпеки держави. Демографічні чинники забезпечення національної безпеки України.

10. Інформаційна безпека України

Поняття та сутність інформаційної безпеки держави. Інформаційна безпека в системі національної безпеки держави. Об'єкти та суб'єкти інформаційної безпеки держави. Механізм забезпечення національної інформаційної безпеки. Державна політика України у сфері національного інформаційного простору. Національні інтереси в інформаційній сфері. Політика формування національного інформаційного простору. Інформаційна безпека в сучасному світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

Про стратегію національної безпеки України [Електрон. ресурс]: Указ Президента України від 12.02.2007 р., № 105/2007. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5728.html>.

Бантишев О. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): моногр. / О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2010. – 168 с.

Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти / О. С. Бодрук. – К.: НППМБ, 2001. – 300 с.

Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К.: ДП «НВЦ “Євроатлантикінформ”», 2007. – 592 с.

Горбулін В. П. Засади національної безпеки України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський ; Ін-т пробл. нац. безпеки. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 269 с.

Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: [моногр.] / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.

Данильян О. Г. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації: [навч. посіб.] / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, М. І. Панов. – Х.: Фоліо, 2002. – 285 с.

Дзьобань О. П. Національна безпека України в умовах соціальних трансформацій: методологія дослідження та забезпечення : [моногр.] – Х.: Константа, 2006. – 440 с.

Кременовська І. В. Геополітичні аспекти національної безпеки й оборони України: моногр. / І. В. Кременовська, М. В. Коваль, М. І. Мичко. – Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2010. – 183 с.

Лисецький А. С. Продовольча безпека України: теорія, методологія, емпіричний аналіз / А. С. Лисецький. – К.: ОРІЯНИ, 2005. – 374 с.

- Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: моногр. / В. А. Ліпкан. – К. : Текст, 2003. – 600 с.
- Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях: слов. / В. А. Ліпкан, О. С. Ліпкан. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Текст, 2008. – 398 с.
- Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки: підруч. / В. А. Ліпкан. – К. : КНТ, 2009. – 631 с.
- Національна безпека України: нормат.-прав. акти / Я. Й. Малик, О. І. Береза, М. Ф. Криштанович. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 554 с.
- Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: моногр. / Г. В. Новицький. – К.: Інтертехнологія, 2008. – 496 с.
- Пилипчук В. Г. Формування теоретико-правових основ забезпечення державної безпеки України (кінець ХХ – початок ХХІ століття): моногр. / В. Г. Пилипчук. – К.: НКЦ СБ України, 2008. – 256 с.
- Сащук Г. Інформаційна безпека в системі забезпечення національної безпеки / Г. Сащук [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php.
- Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика: моногр. / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Хмельницький; К. : Кондор, 2007. – 616 с.
- Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях: моногр. / Н. М. Андреева, В. О. Бараннік, Є. В. Белашов та ін.; за наук. ред. Є. В. Хлобистова. – Сімферополь : Фенікс, 2010. – 581 с.
- Хвесик М. А. Продовольча безпека України / М. А. Хвесик, А. С. Лисенький. – К.: РВПС України НАНУ, 2008. – 158 с.
- Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.

Навчальне видання

Електронна копія

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ”

(галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030202 “Міжнародне право”)

У к л а д а ч ТРЕБІН Михайло Петрович

Відповідальний за випуск *М. П. Требін*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2013

Підп. до друку 12.02.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,62. Облік.-вид. арк. 0,29. Вид. № 283.
Тираж 50 прим. Зам. № 4574. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.